

Στον Νταν, που δεν τα παράτησε ποτέ

Ένας πίνακας είναι πάνω απ' όλα
προϊόν της φαντασίας του καλλιτέχνη,
δεν πρέπει ποτέ να είναι αντίγραφο.

– ΕΝΤΤΚΑΡ ΝΤΕΓΚΑ

21 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΗΣΤΕΙΑ ΓΚΑΡΝΤΝΕΡ

**Η μεγαλύτερη κλοπή έργων τέχνης που έγινε ποτέ
παραμένει ανεξιχνίαστη**

Βοστόνη, ΜΑ – Τις πρώτες πρωινές ώρες της 18ης Μαρτίου 1990, δύο άντρες μεταμφιεσμένοι σε αστυνομικούς έδесαν και φίμωσαν δύο φύλακες του Μουσείου Ιζαμπέλα Στιούαρτ Γκάρντνερ και έκλεψαν δεκατρία έργα τέχνης, των οποίων η αξία ξεπερνά σήμερα τα 500 εκατομμύρια δολάρια.

Ανάμεσα στα κλοπιμαία υπήρχαν αριστουργήματα ανεκτίμητης αξίας όπως η *Κатаιγίδα στη Θάλασσα της Γαλιλαίας* του Ρέμπραντ, το *Κονσέρτο* του Βερμέερ και το *Μετά το λουτρό* του Ντεγκά. Παρά τις χιλιάδες ώρες εργασίας της αστυνομίας, την παραγραφή πλέον του αδικήματος και την αμοιβή ύψους πέντε εκατομμυρίων δολαρίων, τα έργα τέχνης δεν έχουν βρεθεί.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, το FBI ερεύνησε γνωστούς κλέφτες έργων τέχνης και υπόπτους που συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα, τη διεθνή τρομοκρατία και την Καθολική Εκκλησία. Εξέτασε στοιχεία που οδηγούσαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ευρώπη και την Ασία. Ανάμεσα στους υπόπτους συμπεριλαμβάνονταν ο γιος ενός αστυνομικού, ο Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός, ο Χουάιτι Μπάλτζερ και η μαφία της Βοστόνης, ένας έμπορος αρχαιοτήτων, ένας πληροφοριοδότης της Σκότλαντ Γιαρντ και ένας υπάλληλος οίκου δημοπρασιών της Νέας Υόρκης. Δεν έχει γίνει καμία σύλληψη.

Το Μουσείο Γκάρντνερ ζητά από όποιον έχει οποιαδήποτε πληροφορία για το πού βρίσκονται τα κλεμμένα έργα τέχνης να επικοινωνήσει με τα γραφεία του FBI στη Βοστόνη.

Boston Globe
17 Μαρτίου 2011

1

Κάνω πίσω και εξετάζω προσεκτικά τους πίνακες. Είναι έντεκα, αν και έχω εκατοντάδες, ίσως χιλιάδες. Το πλάνο μου είναι να του δείξω μόνο κομμάτια από τη σειρά των παραθύρων. Ή και όχι. Βγάζω το κινητό από την τσέπη μου και κοιτάζω την ώρα. Μπορώ ακόμα να αλλάξω γνώμη. Αφαιρώ τον *Πύργο*, έναν εξαιρετικά ρεαλιστικό πίνακα με τις αντανakλάσεις του γυάλινου κτιρίου Χάνκοκ, και τον αντικαθιστώ με το *Πεζοδρόμιο*, μια αφηρημένη απόδοση της Λεωφόρου Κόμονγουελθ μέσα από ένα τρίφατσο παράθυρο σαλονιού. Μετά τους αλλάζω ξανά.

Δουλεύω πάνω στη σειρά των παραθύρων περισσότερο από δύο χρόνια, τριγυρνώντας στην πόλη με το μπλοκ ζωγραφικής και τη φωτογραφική μηχανή μου. Παράθυρα εκκλησιών, ανακλαστικά παράθυρα, τα πανταχού παρόντα τρίφατσα παράθυρα της Βοστόνης. Μεγάλα, μικρά, παλιά, σπασμένα, με ξύλινο ή μεταλλικό πλαίσιο. Παράθυρα από έξω προς τα μέσα και από μέσα προς τα έξω.

Μου αρέσουν ιδιαίτερα τα παράθυρα αργά τα χειμωνιάτικα απογεύματα, προτού κάποιος μέσα αντιληφθεί ότι ο ουρανός σκοτεινιάσε και κλείσει τις περσίδες.

Κρεμάω το *Πεζοδρόμιο* δίπλα στον *Πύργο*. Τώρα υπάρχουν δώδεκα, ένας ωραίος στρογγυλός αριθμός. Αλλά είναι σωστός; Αν οι πίνακες είναι πάρα πολλοί, θα θολώσει. Αν είναι πολύ λίγοι, δεν θα αντιληφθεί το εύρος μου, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς το ύψος. Είναι τόσο δύσκολο να διαλέξω. Ένας από τους πολλούς λόγους για τους οποίους οι επισκέψεις ενδιαφερομένων στο στούντιο με αγχώνουν τόσο πολύ.

Και, εδώ που τα λέμε, πώς προέκυψε ξαφνικά αυτή η επίσκεψη; Είμαι ένας παρίας στον κόσμο της τέχνης, με αποκαλούν «η Μεγάλη Απάτη». Αυτό συμβαίνει εδώ και τρία χρόνια σχεδόν. Και ξαφνικά ο Έιντεν Μάρκελ, ο ιδιοκτήτης της παγκοσμίου φήμης γκαλερί Μάρκελ G, έρχεται στη σοφίτα μου. Ο Έιντεν Μάρκελ, ο οποίος μόλις πριν από λίγους μήνες μετά βίας έδειξε ότι με πρόσεξε όταν πέρασα από την γκαλερί του για να δω μια νέα έκθεση. Και τώρα ξαφνικά είναι φιλικός, όλο φιλοφρονήσεις, και ζητά να δει την τελευταία μου δουλειά, αφήνοντας την αριστοκρατική γκαλερί του στην οδό Νιούμπουρι για να έρθει στο γκέτο της SOWA και να εκτιμήσει τους πίνακές μου «στο φυσικό τους περιβάλλον», όπως είπε.

Ρίχνω μια ματιά στην άλλη άκρη του δωματίου, στους δύο πίνακες πάνω στα καβαλέτα. Ο πρώτος, *Γυναίκα βγαίνει από το λουτρό της*, δείχνει μια γυμνή γυναίκα να βγαίνει από μια μπανιέρα και να τη συνοδεύει μια ντυ-

μένη υπηρέτρια. Ζωγραφίστηκε από τον Εντγκάρ Ντεγκά στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα, αλλά αυτή η εκδοχή του ζωγραφίστηκε στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα από την Κλερ Ροθ, δηλαδή εμένα. Ο δεύτερος πίνακας είναι μισοτελειωμένος: *Λαχανόκηπος με ανθισμένα δέντρα την άνοιξη, Ποντουάζ*, του Καμίλ Πισαρό, αλλά Ροθ κι αυτός. Το Reproductions.com με πληρώνει για να τους ζωγραφίσω, και κατόπιν τους πουλάει στο διαδίκτυο ως «τέλεια αντίγραφα» των οποίων «την προέλευση μόνο ένας ιστορικός τέχνης θα μπορούσε να διακρίνει», σε τιμή δεκαπλάσια από ό,τι τους αγοράζει από μένα. Αυτά είναι τα πιο πρόσφατα έργα μου.

Επιστρέφω στα παράθυρά μου, βηματίζω, τα κοιτάζω στενεύοντας τα μάτια μου, βηματίζω κι άλλο. Θα πρέπει να αρκεστώ σ' αυτά. Πετάω μια φθαρμένη μεξικάνικη κουβέρτα πάνω από τα τσαλακωμένα σκεπάσματα και το στρώμα στη γωνία και μετά μαζεύω τα άπλυτα πιάτα που είναι διάσπαρτα στο στούντιο και τα πετάω στον νεροχύτη. Σκέφτομαι να τα πλύνω, όμως αποφασίζω να μην το κάνω. Αν ο Έιντεν Μάρκελ θέλει φυσικό περιβάλλον, θα του δώσω φυσικό περιβάλλον. Γεμίζω ένα μπολ με κάσιους και βγάζω δυο ποτήρια και ένα μπουκάλι λευκό κρασί – ποτέ κόκκινο για επίσκεψη σε στούντιο.

Πηγαίνω στο μπροστινό μέρος του στούντιο και κοιτάζω έξω από τα παράθυρα, προς τη λεωφόρο Χάρισον. Ίδια θέα με έναν πίνακά μου, τη *Σοφίτα*. Στέκομαι συχνά σε αυτό το σημείο προσποιούμενη ότι δουλεύω το τελευταίο μου έργο, μα κυρίως ονειροπολώ, κατασκοπεύω, χρονο-

τριβώ. Είμαι στον τέταρτο όροφο, και τα έξι παράθυρα του στούντιο αρχίζουν μισό μέτρο πάνω από το πάτωμα και φτάνουν μισό μέτρο κάτω από το ταβάνι, τεσσεράμισι μέτρα ύψος.

Αυτό το κτίριο ήταν κάποτε εργοστάσιο – έφτιαχναν μαντίλια, μου είπε κάποιος γέρος. Όμως οι γέροι δεν φημίζονται για την ειλικρίνειά τους, οπότε μπορεί να έφτιαχναν καπέλα ή τιράντες ή ίσως να μην ήταν καν εργοστάσιο. Τώρα είναι ένας λαβύρινθος από στούντιο ζωγράφων, μερικοί από τους οποίους ζουν επίσης εδώ – ανάμεσά τους κι εγώ. Παράνομο, φυσικά, μα φθηνό.

Σύμφωνα με τα μέσα ενημέρωσης, η SOWA –«South of Washington», «Νότια της Ουάσιγκτον»– είναι η νέα «τρέντι» περιοχή στο νότιο άκρο του Σάουθ Εντ της Βοστόνης. Πριν από περίπου δέκα χρόνια η τρέντι περιοχή ήταν το βόρειο άκρο. Όμως για μένα, και για όποιον περνάει έστω και λίγο χρόνο εδώ, είναι μόλις και μετά βίας στο μεταίχμιο. Αποθήκες, εργατικές πολυκατοικίες, ένα φημισμένο καταφύγιο αστέγων και εγκαταλελειμμένα γήπεδα μπάσκετ αποτελούν τη βάση μιας γειτονιάς που είναι ακανόνιστα διάστικτη με ακριβά εστιατόρια, γκαλερί τέχνης και ολοκαίνουργια κτίρια κατοικιών που προστατεύονται από φύλακες. Ο βρυχηθμός της Διαπολιτειακής Οδού I-93 είναι τόσο συνεχής, που ακούγεται σαν σιωπή. Δεν θα ήθελα να ζήσω πουθενά αλλού.

Βλέπω από κάτω τον Έιντεν Μάρκελ να στρίβει στη γωνία από την Ιστ Μπέρκλεϊ με το ανοιχτό, αρμονικό του βήμα. Ακόμα και από μισό τετράγωνο μακριά μπο-

ρώ να διακρίνω ότι φοράει ένα τέλεια ραμμένο παντελόνι –πιθανότατα λινό– και πουκάμισο αξίας 500 δολαρίων. Έχει τριάντα βαθμούς, μεσημέρι προχωρημένου καλοκαιριού, και ο τύπος μοιάζει σαν να βγήκε από το διαμέρισμά του στο Μπακ Μπεί ένα δροσερό πρωινό του Σεπτέμβρη. Βγάζει το κινητό του, ρίχνει μια ματιά στο κτίριό μου και αγγίζει την οθόνη. Το τηλέφωνό μου χτυπάει.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΕΛΚΥΣΤΗΡΑΣ, ούτε κλιματισμός στους διαδρόμους και στο κλιμακοστάσιο. Καθώς φτάνουμε στον τέταρτο όροφο, η αναπνοή του Μάρκελ είναι σταθερή και τα ρούχα του σαν να βγήκαν από το κουτί. Προφανώς, ο άνθρωπος γυμνάζεται αρκετά. Για να μην αναφέρω επίσης ότι δεν έχει σταματήσει να μιλάει από τη στιγμή που κατέβηκα και του άνοιξα την εξώπορτα στο ισόγειο. Κανείς δεν θα υποψιαζόταν ότι έχουμε μιλήσει ελάχιστα τα τελευταία τρία χρόνια.

«Τις προάλλες είχα έρθει εδώ πιο κάτω», λέει ο Μάρκελ, συνεχίζοντας τον μονόλογο. «Γωνία Ντέντχαμ και Χάρισον. Είδα την καινούργια δουλειά του Πατ Χίρσι. Τον γνωρίζεις, σωστά;»

Κουνάω το κεφάλι μου, όχι.

«Δουλεύει με κυβόλιθους. Πολύ ευρηματικό».

Ανοίγω τη φαρδιά ατσάλινη πόρτα και με τα δύο χέρια.

Ο Μάρκελ περνάει το κατώφλι, παίρνει μια βαθιά ανάσα και κλείνει τα μάτια του. «Τίποτα δεν συγκρίνεται με την οσμή της δουλειάς ενός ζωγράφου». Κρατάει τα μά-

τια του κλειστά, πράγμα που δεν είναι ακριβώς αυτό που θέλω να κάνει. Υποτίθεται ότι είναι εδώ για να δει τους πίνακές μου, να τους ερωτευτεί, και να μου κάνει μια ατομική έκθεση στη Μάρκελ G. Ναι, λες και θα συμβεί ποτέ αυτό. Παρ' όλα αυτά δεν μπορώ να φανταστώ τι πρόκειται να συμβεί ούτε καταλαβαίνω γιατί είναι εδώ.

«Τι θα 'λεγες για ένα ποτήρι κρασί;» ρωτάω.

Τελικά ανοίγει τα μάτια του και μου χαμογελάει αργά και ζεστά. «Θα μου κάνεις παρέα;»

Δεν μπορώ παρά να χαμογελάσω κι εγώ. Δεν είναι κλασικά όμορφος, τα χαρακτηριστικά του είναι πολύ έντονα για να τον πεις έτσι, αλλά υπάρχει κάτι στον τρόπο που φέρεται, στα μεγάλα, εκφραστικά μάτια του, στο λακκάκι στο πιγούνι του, που με ελκύει. Είναι χαρισματικός, φαντάζομαι. Αυτό, και η κοινή μας ιστορία.

«Σίγουρα». Πιάνω μια στοίβα καμβάδες που είχα ξεχάσει ότι βρίσκονταν πάνω στον στραπατσαρισμένο καναπέ μου και τους ακουμπάω σε ένα ακόμα πιο στραπατσαρισμένο τραπεζάκι του καφέ. Μερικές φορές σκέφτομαι ότι είμαι μια ζωντανή παρωδία του εαυτού μου: η πεινασμένη ζωγράφος που κοιμάται σε ένα στρώμα στο στούντιο της για να γλιτώσει το ενοίκιο. Όμως έτσι είναι.

Ο Μάρκελ δεν κινείται. Με κοιτάζει για μια παρατεταμένη στιγμή και μετά το βλέμμα του γλιστρά πάνω από τον ώμο μου, και μια μελαγχολική έκφραση απλώνεται στο πρόσωπό του. Ξέρω ότι σκέφτεται τον Αϊζαακ. Ίσως θα έπρεπε να πω κάτι, μα δεν ξέρω τι. Ότι λυπάμαι; Ότι είμαι ακόμα αναστατωμένη; Ότι έχασα κι εγώ έναν φίλο;

Βάζω κρασί σε δύο ποτήρια για χυμό, ενώ εκείνος βολεύεται στον καναπέ. Δεν είναι εύκολο, διότι ο καναπές είναι γεμάτος εξογκώματα και πολύ βαθύς για να καθίσεις άνετα. Θα έπρεπε να αγοράσω έναν καινούργιο, ή τουλάχιστον ένα καινούργιο μεταχειρισμένο, αλλά ο ιδιοκτήτης μόλις μου αύξησε το ενοίκιο και ουσιαστικά είμαι απένταρη.

Κάθομαι στην κουνιστή πολυθρόνα απέναντί του και σκύβω προς τα εμπρός. «Άκουσα ότι η έκθεση της Τζόσλιν Γκαμπ πήγε εξαιρετικά».

Πίνει μια γουλιά από το κρασί του. «Πούλησε ό,τι είχε. Και πήρε και τρεις αναθέσεις. Καταπληκτική κυρία. Καταπληκτική ζωγράφος. Το Μητροπολιτικό Μουσείο ζήτησε να πραγματοποιήσει επίσκεψη στο στούντιό της».

Μου αρέσει που δεν κρατά τα εύσημα για τον εαυτό του. «Πούλησε», όχι «πούλησα» ή ακόμη και «πουλήσαμε». Εξαιρετικά σπάνιο μέσα σε όλη αυτή την εγωμανία των περισσότερων εμπόρων έργων τέχνης και των ιδιοκτητών γκαλερί.

Ένα μικρό γλείψιμο: «Δεν καλύπτεται συχνά μια έκθεση στη Βοστώνη από τους *New York Times*».

«Ναι, ήταν μεγάλη επιτυχία», παραδέχεται. «Χαίρομαι που βλέπω ότι παρακολουθείς ακόμη τις εξελίξεις στον κόσμο της τέχνης, αν και εμείς δεν παρακολουθούμε και τόσο τις δικές σου».

Τον κοιτάζω διαπεραστικά. Τι διάβολο σημαίνει αυτό; Όμως στα μάτια του βλέπω συμπόνια, ίσως και λίγη ενοχή.

«Το *Πορτοκαλί Γυμνό* του Άιζαακ πουλήθηκε την περασμένη βδομάδα», λέει.

Μάλιστα. Όπως όλοι ξέρουν, το μοντέλο του *Πορτοκαλί Γυμνού* ήμουν εγώ. Αν και αφηρημένο, βλέπεις ξεκάθαρα τα μακριά, ατίθασα κόκκινα μαλλιά μου, το χλωμό δέρμα μου και τα καστανά μάτια μου. Αν δεν το είχα πετάξει έξω από την πόρτα όταν χωρίσαμε, πιθανότατα θα ζούσα σε δικό μου διαμέρισμα στο Μπακ Μπέι αντί να νοικιάζω σε ένα βιομηχανικό κτίριο στη SOWA. Αλλά και πάλι, δεν είμαι τύπος του Μπακ Μπέι.

«Μη μου πεις πόσο το πούλησες».

«Δεν είμαι σαδιστής. Όμως η πώληση μ' έκανε να σκεφτώ εσένα και το πόσο αδικήθηκες».

Προσπαθώ να μην αφήσω την έκπληξη να διαγραφεί στο πρόσωπό μου. Τα τελευταία τρία χρόνια, κανείς δεν έχει δει την κατάσταση από τη δική μου οπτική, εκτός από μερικούς φίλους από τον χώρο της τέχνης και τη μητέρα μου, που ποτέ δεν κατάλαβε πραγματικά τι σήμαιναν όλα αυτά που συνέβησαν.

«Αποφάσισα λοιπόν να κατέβω και να δω τι κάνεις», συνεχίζει. «Ίσως μπορώ να βοηθήσω».

Η καρδιά μου χτυπάει δυνατά και πετάγομαι πάνω. «Έβγαλα μερικά κομμάτια από την τελευταία μου σειρά». Δείχνω τους πίνακες. «Προφανώς, παράθυρα».

Ο Μάρκελ προχωράει προς τα κομμάτια. «Παράθυρα», επαναλαμβάνει. Εξετάζει ολόκληρη τη δωδεκάδα από απόσταση και μετά πλησιάζει το καθένα χωριστά.

«Αστικά παράθυρα, παράθυρα της Βοστώνης. Θεμα-

τικά, θα τα έλεγες “Χοπεριανά”, μα πιο πολυδιάστατα. Όχι μόνο το δημόσιο πρόσωπο της μοναξιάς, αλλά το ποιοι είμαστε σε πολλές διαστάσεις. Αθέατοι πίσω τους. Ή ορατοί εν αγνοία μας. Ορατοί απ’ έξω σαν σε βιτρίνα, ποζάρουμε ή ξεχνάμε. Διαχωρισμοί. Αντανακλάσεις, διαθλάσεις».

«Φως», ψιθυρίζει. «Υπέροχο φως».

«Ναι, κι αυτό. Χωρίς φως τίποτα δεν μπορεί να φανεί, όμως και μ’ αυτό, υπάρχουν ακόμη τόσα πολλά που παραμένουν απαρατήρητα». Οι επισκέψεις στο στούντιο με κάνουν να μιλάω σαν στομφώδης κριτικός τέχνης.

«Το φως σου είναι εκπληκτικό. Οι λεπτές αποχρώσεις του. Σχεδόν θυμίζουν Βερμέερ». Δείχνει τη *Σοφίτα*. «Μου κάνει εντύπωση η διαφορά στην υφή του φωτός από το αριστερό παράθυρο μέχρι εκείνα στα δεξιά». Πλησιάζει πιο κοντά. «Το καθένα ελαφρώς διαφορετικό, και όμως το καθένα ένα τόσο φωτεινό μέρος του συνόλου».

Είμαι κι εγώ ευχαριστημένη από το συγκεκριμένο έργο, αλλά να το παρομοιάσει με Βερμέερ, τον αριστοτέχνη του φωτός...

«Πόσα στρώματα βερνίκι περνάς;»

Διστάζω να παραδεχτώ την αλήθεια. Όχι μόνο είναι πολύ λίγοι οι ζωγράφοι που χρησιμοποιούν τις κλασικές τεχνικές λαδιού στις μέρες μας, αλλά και όσοι το κάνουν δεν είναι τόσο ψυχαναγκαστικοί όσο εγώ με τα στρώματα. Ανασηκώνω τους ώμους μου. «Οκτώ; Εννιά;» Που στην πραγματικότητα είναι λίγα για μένα.

«Θυμίζει το φως που πέφτει στο ασπρόμαυρο δάπε-

δο με τα πλακάκια στη *Συναυλία* του Βερμέερ». Πλησιάζει τη *Σοφίτα*. «Το φως που αντανακλάται από το κτίριο εδώ... Είναι σχεδόν σαν να χαϊδεύει τους ρόμβους του συρματοπλέγματος».

Απομακρύνεται, εξετάζει προσεκτικά τους πίνακες, όπως ακριβώς έκανα κι εγώ νωρίτερα. «Μου αρέσει το πώς παίζεις με το κλασικό στυλ και τα σύγχρονα θέματα, με την αφαίρεση. Αλλά εκείνα που με τραβάνε είναι τα ρεαλιστικά κομμάτια». Κουνά απορριπτικά το χέρι του στο *Πεζοδρόμιο*. «Τα αφηρημένα δεν είναι τόσο δυνατά».

«Δεν είναι υπερβολικά “για πάνω από τον καναπέ”;» ρωτάω. Το «για πάνω από τον καναπέ», στη γλώσσα των ζωγράφων, είναι ένας υποτιμητικός όρος για τα έργα που τα αγοράζουν όσοι θέλουν να ταιριάζουν οι πίνακες με τη διακόσμηση του σπιτιού τους.

Ο Μάρκελ γελάει. «Ούτε καν. Λέω σε όλους εδώ και χρόνια ότι ο ρεαλισμός δεν έχει πεθάνει. Ότι τίποτα δεν συγκρίνεται με ένα μεγάλο ταλέντο στην κλασική ελαιογραφία».

Ένα κύμα ζεστασιάς πλημμυρίζει το σώμα μου και ανεβαίνει στο πρόσωπό μου. Πάει πολύς καιρός από την τελευταία φορά που κάποιος είπε κάτι τέτοιο για μένα.

«Έχω πολλά ακόμη», λέω, πηγαίνοντας προς τις τρεις σειρές ράφια που έφτιαξα για να στεγάσω τα μπλοκ και τους καμβάδες μου, αν και τώρα στα ράφια έχω μόνο καμβάδες, και τα μπλοκ μου είναι σε ημιοργανωμένες στοίβες στο πάτωμα. Τα ράφια είναι ένα χάος, φυσικά, αλλά ένα χάος που γνωρίζω καλά.

Αρχίζω να βγάζω πίνακες πριν μου πει ότι θέλει να

τους δει. Αρπάζω τη σκάλα. Τη χρειάζομαι για να φτάσω στο ψηλότερο ράφι, όπου έχω τους περισσότερους από τους πιο ρεαλιστικούς μου πίνακες. Αυτούς που πίστευα ότι δεν θα ενδιέφεραν κανέναν.

«Αυτά είναι αντίγραφα σου;» φωνάζει ο Μάρκελ από την άλλη άκρη του δωματίου.

Κοιτάζω πάνω από τον ώμο μου. «Ναι. Συνήθως δεν έχω ολοκληρωμένα εδώ, όμως το φορτηγό είναι πνιγμένο όλη τη βδομάδα, οπότε θα έρθουν την Παρασκευή να πάρουν τον Ντεγκά».

«Reproductions.com. Φοβερό όνομα, όμως. Είδα το άρθρο στην *Globe* τον περασμένο μήνα. Καλή διαφήμιση για σένα». Διστάζει. «Έτσι δεν είναι;» καταλήγει.

«Όχι ακριβώς το είδος της προβολής που επιδιώκω». Μόνο αυτό μου έλειπε: να πάρει δημοσιότητα το γεγονός ότι ζωγραφίζω τα αριστουργήματα κάποιου άλλου. «Προσπάθησα να αποφύγω τη συνέντευξη, αλλά η Ρέπρο επέμεινε».

«Τα πάνε τόσο καλά όσο λέγεται;»

«Πιθανόν καλύτερα», απαντώ, αν και δεν τον ακούω πραγματικά και δεν ενδιαφέρομαι καθόλου για τη Ρέπρο. Είμαι πολύ συγκεντρωμένη στην προσπάθεια να διαλέξω τους καλύτερους πίνακές μου, αλλά χωρίς να το παρακάνω δείχνοντάς του πάρα πολλούς. Φως. Εκείνο που θέλει είναι να έχει το φως ενδιαφέρουσα υφή, βαθιά και ημιδιαφανή. Αρπάζω έναν. Δεν είναι όσο δυνατός θα ήθελα. Μετά άλλον έναν.

«Αυτό σίγουρα είναι “για πάνω από τον καναπέ”»,